

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
سازمان غذا و دارو

سازمان غذا و دارو

انواع

شیر خشک‌ها و غذاهای ویژه

جایگزین شیر مادر

این بسته آموزشی ویژه مسئولین فنی داروخانه‌ها و پزشکان متخصص اطفال گردآوری و تهیه گردیده است

معاونت غذا و دارو دانشگاه علوم پزشکی ماهدان

مدیریت نظارت و ارزیابی فرآورده‌های طبیعی، سنتی، مکمل و شیر خشک

آدرس: ماهدان - انتهای بلوار شهید فهمیده - میدان قائم - ساختمان معاونت غذا و دارو

تلفن: ۰۸۱۲۳۸۱۸۰۱

شیر خشک‌ها و غذاهای ویژه جایگزین شیر مادر

شیر خشک های AR

مخفف Anti regurgitation است. درجه پایینی مری به صورت درجه عضلانی حلقوی وظیفه دارد مانع از برگشت محتویات معده به داخل مری شود. در صورت عدم عملکرد صحیح این دریچه، رفلاکس یا برگشت اسید و محتویات معده رخ می‌دهد. شیر خشک‌های AR مخصوص بازگشت محتویات معده هستند؛ این محصولات حاوی مواد ویژه‌ای هستند که در حین هضم در معده تغلیظ شده و باعث کاهش بازگشت محتویات معده به مری می‌شوند. در صورتی که شیرخوار بنا به تشخیص پزشک (به علت مشکل بازگشت محتویات معده به مری)، مجبور به استفاده از شیر خشک‌های مخصوص باشد؛ این شیر خشک‌ها می‌توانند جایگزین تغذیه شیرخوار شوند.

شیر خشک های PDF و PRE به نوزادانی که زودتر از هفته ی ۳۷ بارداری متولد می‌شوند، نوزاد نارس گفته می‌شود که معمولا وزن آن‌ها به طور نامتناسبی کم است و این نوزادان در معرض خطر بروز کمبودهای تغذیه‌ای می‌باشند که به مراقبت و تغذیه صحیح و کافی نیاز دارند.

اگرچه شیر مادر بهترین منبع تغذیه برای این شیرخواران می‌باشد ولی در صورتی که نوزاد به هر دلیلی امکان بهرمنندی از شیر مادر را نداشته باشد، استفاده از فرمول شیر مخصوص نوزادان نارس یا کم وزن (PDF و PRE) توصیه می‌شود. این نوع شیر خشک‌ها دارای مقدار انرژی، پروتئین و املاح و مواد مغذی بیشتری نسبت به شیر خشک‌های معمولی هستند تا بتوانند نیازهای رشد سریع نوزاد نارس را تامین نمایند. از جمله‌ی فواید استفاده از این شیر خشک‌ها کمک به بهبود تغذیه نوزاد نارس، تکامل مغز و قدرت بینایی، تقویت رشد و تکامل روده‌ها و بالارفتن قدرت سیستم ایمنی نوزاد می‌باشد.

شیر خشک های HA مخفف Hypoallergenic است. در این شیر خشک‌ها، پروتئین‌های موجود هیدرولیز شده و کمتر از حالت طبیعی حساسیت‌زا هستند. در شیرخواران، حساسیت به پروتئین می‌تواند به صورت دفع خون در مدفوع، عدم وزن‌گیری مناسب، کولیک‌های شکمی شدید و غیر قابل کنترل و رفلاکس‌های شدید خود را نشان دهد. استفاده از شیر خشک‌های HA در شیرخواران حساس به پروتئین، احتمال آلرژی را کاهش می‌دهد.

مقدمه:

مطابق با دستورالعمل الحاقی قانون ترویج تغذیه با شیر مادر که از سال ۱۳۷۵ در حال اجرا می‌باشد، سن تجویز شیر خشک برای شیرخواران، تا پایان ۱۲ ماهگی تعیین شده است و حداکثر ۱۰ درصد جمعیت این گروه سنی نیاز به مصرف شیر خشک دارند.

عطف به ضوابط و معیارهای موضوع تبصره ۲ ماده یک ترویج تغذیه با شیر مادر و حمایت از مادران در دوران شیردهی، مقدار شیر خشک مورد نیاز (اگر تغذیه شیرخوار با شیر خشک اجتناب‌ناپذیر باشد)، برای ماه هفتم و هشتم ۶ قوطی به صورت ماهانه و برای ماه نهم تا پایان ماه دوازدهم، ماهانه ۳ قوطی در نظر گرفته شده است. در صورتی که شیر خشک به عنوان کمک به شیر مادر تجویز شود، ماه هفتم و هشتم هر ماه ۳ قوطی و ماه نهم تا پایان ماه دوازدهم هر ماه ۲ قوطی مورد مصرف شیرخوار است. به استناد مصوبات سومین کمیته شیر خشک سازمان غذا و دارو که در تاریخ ۱۴۰۴/۰۳/۱۷ برگزار شد، سقف عرضه شیر خشک به صورت جدول ذیل اصلاح گردیده است:

شیر خشک	تعداد ماهانه	تعداد ماهانه	تعداد ماهانه
رگولار	۱۰ عدد	۸ عدد	۴ عدد
	۱۳ عدد	۸ عدد	۴ عدد
	۱۴ عدد	۱۰ عدد	۰ عدد
	۱۴ عدد	۸ عدد	۰ عدد
	۱۴ عدد	۶ عدد	۰ عدد

انواع شیر خشک‌ها را بر اساس سن نوزاد، ترکیبات درون شیر و کارایی شیر خشک می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی کرد:

شیر خشک های LFF مخفف Lactose Free است. لاکتوز نوعی قند موجود در محصولات لبنی است که هضم آن توسط آنزیم لاکتاز انجام می‌شود. در برخی افراد از بدو تولد این آنزیم به دلایل مختلفی تولید نمی‌شود یا اینکه مقدار تولیدشده آن برای هضم لاکتوز کافی نیست. این افراد در صورت مصرف شیر و لبنیات دچار مشکلات گوارشی مانند نفخ، دل‌درده، اسهال و تهوع می‌شوند که به این حالت ناخوشایند جسمی، عدم تحمل لاکتوز گفته می‌شود. در این شرایط استفاده از یک شیر خشک فاقد لاکتوز (LFF) می‌تواند در بهبود سریع اسهال، جلوگیری از سوءتغذیه و یا مشکلات ناشی از آن مانند کم‌آبی و عفونت روده‌ای کمک‌کننده باشد.

شیر خشک های پپتی شیر خشک‌های پپتی هم مناسب برای شیر خواران مبتلا به آلرژی است. پروتئین در این شیر خشک‌ها به اجزای کوچک‌تر شکسته شده است تا به راحتی برای این شیرخواران قابل تحمل و هضم باشد. پروتئین‌های موجود در شیر خشک‌های پپتی به طور گسترده و کاملاً هیدرولیز شده و تنها از نوع وی می‌باشد. حساسیت‌زایی شیر خشک‌های پپتی از شیر خشک‌های HA کمتر است.

شیر خشک های بر پایه سویا (SOY) این شیر خشک‌ها در شیرخوارانی که به دلیل حساسیت شدید قادر به تحمل پروتئین شیر گاو نیستند و یا فاقد آنزیم لاکتاز هستند و قادر به هضم لاکتوز نیستند، استفاده می‌شوند. شیر خشک بر پایه سویا معمولا نفخ و گاز معده ایجاد نمی‌کند و مشکلات گوارشی کمتری پدید می‌آورند. با توجه به اینکه این شیر خشک‌ها بر پایه پروتئین سویا می‌باشند، برخی از اسید آمینه‌های ضروری به آن اضافه می‌شود.

شیر خشک های کامفورت شیر خشک‌های کامفورت برای مدیریت دردهای شکمی و مشکلات گوارشی شیرخواران کاربرد دارد. این شیر خشک‌ها حاوی مقادیر بالایی منیزیم بوده که به نرم شدن مدفوع شیرخوار کمک می‌کند. همچنین برای بهبود مشکلات گوارشی در نوزادان، شیر خشک‌های کامفورت حاوی گونه‌ای از پروبیوتیک‌ها به نام L.reuteri هستند که این پروبیوتیک می‌تواند منجر به حرکت روده شود و همچنین بیوسوت را تا حد قابل ملاحظه‌ای بهبود بخشد.

